

ЗАКОН

о културном наслеђу

“Службени гласник РС”, број 129 од 28. децембра 2021.

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Предмет закона

Члан 1.

Овим законом уређује се систем заштите и очувања културног наслеђа.

Циљ закона

Члан 2.

Циљ овог закона је успостављање правно уређеног и организованог система заштите и очувања културног наслеђа кроз откривање, прикупљање, истраживање, документовање, проучавање, вредновање, заштиту, очување, представљање, интерпретацију, коришћење и управљање културним наслеђем.

Термини и дефиниције

Члан 3.

Термини употребљени у овом закону имају следеће значење:

1) **Културно наслеђе** је скуп ресурса, материјалних и нематеријалних, наслеђених из прошлости, препознатих као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиција, насталих интеракцијом човека и простора током времена. Културно наслеђе може бити материјално културно наслеђе и нематеријално културно наслеђе;

2) **Материјално културно наслеђе** је део културног наслеђа које чини непокретно културно наслеђе и покретно културно наслеђе;

3) **Непокретно културно наслеђе** је део материјалног културног наслеђа које чине непокретности, њихове групе, делови или остаци, а за које се претпоставља да могу имати или за које је поступком вредновања, у складу са законом, утврђено да имају културну, друштвену, историјску, археолошку, етнолошку, антрополошку, техничку и индустријску, уметничку, уметничко – занатску, архитектонску, грађевинску и грађевинско – конструктивну, просторну (урбану или руралну) и научну вредност и вредност оригинала, униката или старине;

4) **Покретно културно наслеђе** је део материјалног културног наслеђа које чине покретни предмети, њихове групе, делови или остаци за које се претпоставља да могу имати или за које је поступком вредновања, у складу са законом, утврђено да имају културну, друштвену, историјску, археолошку, етнолошку, антрополошку, техничку и индустријску вредност, уметничку, уметничко - занатску, научну и вредност оригинала, униката или старине. Покретно културно наслеђе, по његовим врстама чине музејска грађа, архивска грађа, стара и ретка библиотечка грађа и филмска и остала аудиовизуелна грађа;

5) **Културна добра** су ствари и творевине материјалне и духовне културе од општег интереса, вреднована и утврђена у складу са законом, и чине саставни део материјалног културног наслеђа;

6) **Непокретна културна добра** су културни предели, просторне културно-историјске целине, споменици културе, археолошка налазишта и знаменита места;

7) **Покретна културна добра** су музејска грађа, архивска грађа, филмска и остала аудиовизуелна грађа, стара и ретка библиотечка грађа;

8) **Нематеријално културно наслеђе** означава праксе, приказе, изразе, знања, вештине, као и инструменте, предмете, артефакте и културне просторе који су с њима повезани, које заједнице, групе и у појединим случајевима појединци, препознају као део свог културног наслеђа. Оно се преноси с генерације на генерацију, заједнице и групе га изнова стварају у зависности од окружења, њихове интеракције са природом и историје, пружајући им осећај идентитета и континуитета. На тај начин промовишу поштовање културне разноликости и људске креативности;

9) **Културно наслеђе у опасности** је културно наслеђе, без обзира на врсту као и да ли је утврђено за културно добро, уколико је изложено ризику уништења, нестајања, озбиљном нарушавању интегритета или оштећења;

- 10) **Добра која уживају претходну заштиту** су ствари и творевине за које се претпоставља да поседују културне вредности у складу са овим законом;
- 11) **Добра под претходном заштитом** су евидентирана добра која уживају претходну заштиту;
- 12) **Претходна заштита** је део процеса вредновања материјалног културног наслеђа које претходи утврђивању за културна добра;
- 13) **Културни предмет** је покретно културно добро или добро под претходном заштитом које је, пре или после незаконитог изношења са територије државе чланице Европске уније или друге државе, категоризован или дефинисан као „национално благо које има уметничку, културну, историјску или археолошку вредност“, на основу националног законодавства или административног поступка, у складу са чланом 36. Уговора о функционисању Европске Уније;
- 14) **Установе заштите и очувања културног наслеђа** су установе које обављају делатност заштите и очувања културног наслеђа у складу с одредбама овог закона и одредбама посебних закона којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа;
- 15) **Установа културе** је правно лице основано ради обављања културне делатности у складу са одредбама закона којим се уређује област културе;
- 16) **Централне установе заштите у Републици Србију** су Републички завод за заштиту споменика културе, Народни музеј Србије, Државни архив Србије, Народна библиотека Србије и Југословенска кинотека;
- 17) **Матичне установе заштите** су јавне установе заштите које обављају матичне послове и чија се надлежност, права и обавезе, уређују посебним законима којима се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа;
- 18) **Територијално надлежне установе заштите** су јавне установе заштите које обављају послове заштите културног наслеђа на одређеној територији у складу са посебним законима;
- 19) **Вредновање** је стручна и научна оцена својстава, особености и значаја добра, ради утврђивања културне вредности и статуса културног добра;
- 20) **Културна добра према категорији** су културно добро, културно добро од великог значаја и културно добро од изузетног значаја;
- 21) **Регистри културних добара** су јавни регистри које према врстама културних добара воде установе заштите у складу са овим законом и посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културних добара;
- 22) **Централни регистар** је јавни регистар културних добара за територију Републике Србије које воде централне установе заштите према врстама културних добара, ако законом није другачије одређено;
- 23) **Национални регистар нематеријалног културног наслеђа** је јавни регистар који води Центар за нематеријално културно наслеђе;
- 24) **Незаконито изнесен културни предмет са територије државе чланице Европске уније** је културни предмет, односно културно добро:
- (1) који је изнесен са територије државе чланице Европске уније кршењем њених прописа о заштити националног блага или кршењем Уредбе (ЕЗ) бр. 116/2009 о извозу културних добара, или
- (2) који није враћен након истека законског рока за привремено изношење или било које кршење неког другог услова којим се уређује такво привремено изношење;
- 25) **држава чланица Европске уније која је затражила повраћај културног предмета** је држава чланица са чије је територије културни предмет незаконито изнесен;
- 26) **држава чланица Европске уније од које се тражи повраћај културног предмета** је држава чланица на чијој се територији налази културни предмет незаконито изнесен са територије друге државе чланице Европске уније;
- 27) **повраћај културног предмета** је физички повраћај културног предмета незаконито изнесеног са територије Републике Србије, односно са територије друге државе, а која се налази на територији Републике Србије и који се врши у складу са међународним уговорима, међународним конвенцијама и националним законодавством;
- 28) **држалац културног предмета** је правно или физичко лице које непосредно врши фактичку власт на културном предмету, односно у чијем поседу је културни предмет, а није његов власник;
- 29) **самостални држалац културног предмета** је лице које за свој рачун врши фактичну власт на културном предмету;
- 30) **несамостални држалац културног предмета** је лице које за треће лице врши фактичну власт на културном предмету;
- 31) **јавне збирке** су збирке које су у складу са законодавством државе чланице Европске уније дефинисане као јавне и које су у власништву те државе чланице, локалног или подручног тела у тој држави чланици или институције која се налази на територији те државе чланице, под условом да је таква

институција у власништву државе чланице Европске уније или локалног или подручног тела или је у знатној мери од њих финансирана.

Културно наслеђе

Члан 4.

Културно наслеђе је скуп ресурса, материјалних и нематеријалних, наслеђених из прошлости, препознатих као одраз и израз непрекидно еволуирајућих вредности, уверења, знања и традиција, насталих интеракцијом човека и простора током времена.

Културно наслеђе Републике Србије обухвата нематеријално културно наслеђе и материјална културна добра која се налазе на територији Републике Србије, укључујући и Аутономну покрајину Косово и Метохију као њен саставни део у складу са Уставом Републике Србије.

Врсте културног наслеђа

Члан 5.

Културно наслеђе може бити материјално културно наслеђе и нематеријално културно наслеђе.

Материјално културно наслеђе чини непокретно и покретно културно наслеђе.

Културна добра су део материјалног културног наслеђа вреднована и утврђена у складу са законом.

Право на културно наслеђе

Члан 6.

Културно наслеђе има право да користи свако под једнаким условима, ради учешћа у културном животу, уживања, образовања, научног истраживања и напретка или друге добробити која из њега проистиче, као и да доприноси његовом обогаћивању заштити и очувању, у складу са овим законом.

Право на доступност и приступ културном наслеђу може се ограничити само ради заштите јавног интереса, права и слобода других.

Обавезу да поштује културно наслеђе има свако.

Циљеви заштите и очувања културног наслеђа

Члан 7.

Циљеви заштите и очувања културног наслеђа су:

1) откривање, препознавање, прикупљање, документовање, проучавање, тумачење, вредновање, представљање, интерпретација, подизање свести о значају културног наслеђа;

2) интегрално очување и заштита културног наслеђа кроз предузимање мера заштите;

3) управљање ресурсима културног наслеђа и ризицима по културно наслеђе;

4) обезбеђивање услова за одрживи развој и коришћење културног наслеђа;

5) подизање нивоа знања о културном наслеђу кроз васпитање и образовање;

6) подстицање културне разноликости уз поштовање различитости наслеђа;

7) спречавање противправног поступања са културним наслеђем;

8) обезбеђивање доступности информација о културном наслеђу широкој јавности;

9) стварање нових садржаја и увођење услуга коришћењем савремене информационе и комуникационе технологије и техничко-технолошких средстава у сврху ефикасне изградње вишенаменске дигиталне инфраструктуре културног наслеђа.

Остваривање заштите и очувања културног наслеђа

Члан 8.

Заштита и очување културног наслеђа остварује се обављањем делатности заштите и очувања културног наслеђа, управноправним и другим мерама прописаним овим законом, као и мерама које се утврде на основу посебних закона којима се уређују појединачне области заштите и очувања културног наслеђа.

У циљу заштите, очувања и представљања културног наслеђа Републике Србије субјекти заштите културног наслеђа остварују сарадњу са надлежним државним органима, органима аутономних покрајина и

локалних самоуправа, научно-образовним, истраживачким институцијама, туристичким организацијама, струковним и другим удружењима.

Обавеза заштите

Члан 9.

Република Србија обезбеђује заштиту и очување културног наслеђа које се налази на њеној територији и стара се о заштити и очувању културног наслеђа које се налази у иностранству, ако је од значаја за њену историју, уметност или културу.

Културно добро, добро које ужива претходну заштиту и добро под претходном заштитом не сме се оштетити, уништити, нити се без сагласности надлежне установе заштите у складу са законом, може мењати његов изглед, својство или намена.

Члан 10.

Програм заштите и очувања културног наслеђа у Републици Србији (у даљем тексту: Програм), у складу са стратегијом развоја културе, за период од пет година доноси Влада на предлог министра надлежног за културу (у даљем тексту: министар).

Програм садржи, поред обавезних елемената утврђених прописима којима се уређује плански систем, и следеће:

- 1) приоритете међуресорне сарадње (научно-истраживачки рад, образовање, равномерни регионални развој, међународна сарадња);
- 2) инструменте развоја заштите и очувања културног наслеђа;
- 3) приоритетне пројекте за заштиту и очувања културног наслеђа;
- 4) критеријуме, показатеље и поступке евалуације спровођења Програма.

Програм мора бити у складу са Стратегијом развоја културе Републике Србије.

Централне установе заштите и очувања културног наслеђа (у даљем тексту: централне установе заштите), у сарадњи са матичним установама заштите и очувања културног наслеђа (у даљем тексту: матичне установе заштите), учествују у изради Програма.

Аутономна покрајина, преко својих органа у области културе, учествује у изради Програма и у оквиру надлежности утврђених овим и посебним законом и у складу са Програмом и својим специфичностима, доноси мере за заштиту и очување културног наслеђа у оквиру својих планских докумената.

Члан 11.

Термини којима су у овом закону означени положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

Члан 12.

Средства за остваривање заштите, очување и коришћење културног наслеђа обезбеђују се у буџету Републике Србије, аутономних покрајина и јединица локалне самоуправе, као и из других извора, у складу са законом.

II. МАТЕРИЈАЛНО И НЕМАТЕРИЈАЛНО КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ

1. Материјално културно наслеђе

Члан 13.

Материјално културно наслеђе су ствари и творевине материјалне и духовне културе од општег интереса које уживају посебну заштиту утврђену овим законом.

Материјално културно наслеђе чине непокретна културна добра, покретна културна добра, добра која уживају претходну заштиту и добра под претходном заштитом.

1.1. Непокретна културна добра

Члан 14.

Непокретна културна добра су културни предели, просторне културно-историјске целине, споменици културе, археолошка налазишта и знаменита места.

Саставни део непокретног културног добра чини заштићена околина, као и покретне ствари које су функционално, естетски и на други начин повезане са непокретним културним добром тако да чине јединствену целину а чијим се одвајањем суштински умањује његова вредност (у даљем тексту: припадак).

Припадак може бити утврђен за посебно покретно културно добро, ако самостално испуњава услове утврђене овим законом.

Заштићена околина непокретног културног добра ужива заштиту као и културно добро.

Културни предео

Члан 15.

Културни предео означава подручје настало као резултат међусобног деловања културе и природе, односно људи и њиховог природног окружења. Културни предео одражава еволуцију људског друштва и насеља током времена, начине одрживог коришћења земљишта, условљене ограничењима и карактеристикама природног окружења, као и сукцесивним друштвеним, економским и културним утицајима и специфичним духовним односом према природи.

Просторно културно-историјска целина

Члан 16.

Просторно културно-историјска целина јесте урбано или рурално насеље или група појединачних или повезаних грађевина које због својих архитектонских одлика, хомогености или положаја у простору поседују посебне вредности са културног, историјског, уметничког, етнолошког, антрополошког и научног гледишта.

Споменик културе

Члан 17.

Споменик културе је појединачни непокретни објекат од културног, историјског, архитектонског, археолошког, уметничког, етнолошког, техничког, палеонтолошког значаја или другог друштвеног значаја.

Споменик културе може бити:

- 1) архитектонско дело, његови остаци, препознатљиви делови или припатци;
- 2) објекат са припадајућим непокретностима и припатцима;
- 3) археолошки објекат или структура археолошког карактера;
- 4) дело примењене уметности, сликарства или вајарства, натпис, геолошко налазиште, дело или остатак техничке културе, старе индустрије или инфраструктуре и друго добро које је трајно везано за одређени архитектонски објекат или место;
- 5) меморијални или други спомен објекат.

Археолошко налазиште

Члан 18.

Археолошко налазиште је део простора на површини земљишта и у земљишту, у пећинама и под водом, који садржи остатке појединачних грађевина, сложене грађевинске целине и друге објекте, конструкције и њихове делове, гробне целине и некрополе, оставе, покретне предмете, антрополошки, палеонтолошки и геолошки материјал, као и целокупан стратиграфски контекст у коме се налазе.

Знаменито место

Члан 19.

Знаменито место је простор везан за догађај од посебног значаја за историју, подручје с израженим елементима природних и радом створених вредности као јединствене целине, као и спомен гробови или гробља и друга спомен обележја која су подигнута ради трајног очувања успомене на значајне догађаје, личности и места из националне историје, од посебног културног и историјског значаја.

1.2. Покретна културна добра

Музејска грађа

Члан 20.

Музејска грађа су музејски предмети, предмети или групе предмета који самостално или заједнички имају посебна својства од значаја за упознавање друштвеног, историјског, уметничког, културног, научног и техничког развоја, природе и њеног развоја, без обзира да ли се налазе у музејима организовани у одговарајуће збирке или изван њих.

Архивска грађа

Члан 21.

Архивска грађа, као документарни материјал који се трајно чува, је одабрани изворни, а у недостатку изворног, и сваки репродуковани облик документа или записа који су настали радом и деловањем државних органа и организација, органа територијалне аутономије и јединица локалне самоуправе, установа, јавних предузећа, ималаца јавних овлашћења, привредних друштава, предузетника, лица која обављају регистровану делатност, верских заједница, као и других правних или физичких лица, а од трајног су значаја за културу, уметност, науку, просвету и друге друштвене области, без обзира на то када и где су настали, и да ли се налазе у установама заштите културних добара или ван њих, и без обзира на облик и носач записа на коме су сачувани.

Архивска грађа у електронском облику је архивска грађа која је изворно настала у електронском облику.

Филмска и остала аудиовизуелна грађа

Члан 22.

Филмску и осталу аудиовизуелну грађу чине запис регистроване слике у покрету, са или без тонског записа, односно оригинал и копија на било ком носачу записа, намењен посматрању или приказивању као целини, коришћењем механичке и/или електронске опреме за приказивање, без обзира на технику снимања и на то када су и где настали и да ли се налазе у установама заштите или изван њих, звучни запис, као и пратећа филмска и остала аудио-визуелна грађа коју чине сценарио, књига снимања, дијалог листа, филмски плакат, фото документација, скице декора и костима, нотни записи филмске музике, публикације и други документи и предмети настали пре, за време и после снимања филма, аналогно или у било ком дигиталном запису.

Стара и ретка библиотечка грађа

Члан 23.

Стару и ретку библиотечку грађу чине:

1) старе српске књиге:

(1) рукописне књиге на српскословенском и српском језику српскословенског језичког периода закључно са 18. веком, као и рукописне књиге настале до 1867. године на српскословенском, рускословенском (у српској употреби), славеносрпском и српском народном језику,

(2) штампане књиге, периодичне и друге публикације објављене на српскословенском, рускословенском (у српској употреби), славеносрпском и српском језику, закључно са 1867. годином,

(3) рукописне и штампане књиге на страним језицима чији је аутор припадник српског народа, закључно са 1867. годином,

(4) издања дубровачке књижевности, која припадају и српској и хрватској култури, закључно са 1867. годином;

2) старе стране књиге: рукописне и штампане књиге објављене до године која се узима као критеријум по прописима државе из које потичу;

3) ретке књиге: публикације које имају неко од следећих обележја:

(1) рукописне књиге настале после 1867. године,

(2) примерци публикације који због посебне опреме или садржине излазе из профила укупног тиража,

(3) библиофилска издања значајних аутора и библиофилска издања која имају посебну научну, историјску, културну или уметничку вредност,

(4) ретка издања из ратних периода 1912–1913, 1914–1918, 1941–1945. године,

(5) издања с тиражом мањим од 100 примерака која имају посебну научну, историјску, културну или уметничку вредност,

(6) цензурисана, проскрибована издања која су сачувана у малом броју примерака, а сама по себи имају велики културни значај,

(7) емигрантска издања објављена ван територије Републике Србије, сачувана у малом броју примерака;

4) посебне збирке:

(1) збирке књижевних и других рукописа и архивалија, мапа и карата, фотографија, гравира, музикалија, плаката, електронских публикација (укључујући и интернет баштину), библиотечки каталози и посебне библиотеке значајних личности, односно библиотеке целине од историјског, уметничког, научног или техничког значаја, које су у складу са овим законом утврђене као културно добро,

(2) музејски примерак сваке штампане или електронске публикације који Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске добијају путем обавезног примерка и трајно чувају по закону којим се уређује обавезни примерак.

2. Нематеријално културно наслеђе

Члан 24.

Нематеријално културно наслеђе означава праксе, приказе, изразе, знања, вештине, као и инструменте, предмете, артефакте и културне просторе који су с њима повезани, које заједнице, групе и у појединим случајевима, појединци, препознају као део свог културног наслеђа. Оно се преноси с генерације на генерацију, заједнице и групе га изнова стварају, у зависности од окружења, њихове интеракције са природом и историје, пружајући им осећај идентитета и континуитета. На тај начин промовишу поштовање културне разноликости и људске креативности.

Члан 25.

Нематеријално културно наслеђе, испољава се у следећим областима:

- 1) усменим традицијама и изразима, укључујући и језик као носиоца нематеријалног културног наслеђа;
- 2) извођачким уметностима;
- 3) друштвеним обичајима, ритуалима и свечаним догађајима;
- 4) знањима и обичајима који се тичу природе и свемира;
- 5) традиционалним занатима и вештинама.

III. ВРЕДНОВАЊЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Члан 26.

Културна вредност материјалног и нематеријалног наслеђа утврђује се на основу чињеница о својствима и особеностима наслеђа, значаја за очување идентитета и културе, као и историјских, уметничких, архитектонских, археолошких, антрополошких, етнолошких, духовних, природњачких, техничких, научних, друштвених, економских и других вредности.

Члан 27.

Критеријуми за утврђивање вредности културног наслеђа су аутентичност, интегритет, јединственост и реткост у оквиру своје врсте и континуитет културне традиције.

Ближи критеријуми утврђивања вредности из става 1. овог члана прописују се посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа.

Члан 28.

Материјално културно наслеђе на основу утврђене културне вредности чине добра која уживају претходну заштиту, добра под претходном заштитом и културна добра.

Добра која уживају претходну заштиту

Члан 29.

Добра која уживају претходну заштиту су ствари и творевине за које се претпоставља да поседују културне вредности из члана 26. овог закона.

Добра из става 1. овог члана представљају културно наслеђе и уживају исту заштиту као и културна добра.

Члан 30.

Лица која пронађу или на други начин дођу у контакт са стварима и творевинама за које се претпоставља да поседују својства из члана 26. овог закона, дужна су да без одлагања о томе обавесте надлежну установу заштите и очувања културног наслеђа (у даљем тексту: установа заштите).

Свако ко пронађе или на други начин дође у контакт са стварима и творевинама из члана 29. овог закона, има обавезу да према њима поступа са посебном пажњом, да не дође до њиховог оштећења или другог нарушавања својстава, као ни до изношења из Републике Србије или пуштања у унутрашњи или међународни промет.

Члан 31.

Налазач који случајно открије елементе археолошког наслеђа, односно ископа из земље, односно извади из воде добро које ужива претходну заштиту, дужан је да о томе одмах, а најкасније у року од 24 часа, обавести надлежну установу заштите или министарство надлежно за унутрашње послове.

Налазач из става 1. овог члана има обавезу поступања са посебном пажњом, ради спречавања оштећења или нарушавања својстава откривених елемената археолошког наслеђа, односно добра које ужива претходну заштиту, као и њиховог изношења из Републике Србије или пуштања у унутрашњи или међународни промет.

Налазачу предмета из става 1. овог члана може припасти новчана награда, уколико до открића није дошло приликом вршења ископа у оквиру грађевинских или било које друге врсте послова за чије обављање је неопходно прибављање посебног одобрења или дозволе, односно уколико до открића није дошло на већ регистрованом археолошком налазишту или археолошком локалитету, у ком случају се откривени елементи археолошког наслеђа имају предати надлежној установи заштите и без права на откуп.

Висину награде из става 3. овог члана утврђује установа заштите којој се предмет даје на чување.

Члан 32.

Простор у земљи или води који садржи трагове човековог трајања кроз време, укључујући и места на којима нема видљивих трагова на површини земље, а није утврђено за археолошко налазиште препознаје се као археолошки локалитет.

Више међусобно повезаних археолошких локалитета из става 1. овог члана представља археолошко подручје.

Претходна заштита археолошких локалитета (евидентираних и неевидентираних) односно археолошког подручја, је трајна.

Члан 33.

Добро које ужива претходну заштиту, а налази се у земљи или води, или је извађено из земље или воде, у државној је својини.

Добра под претходном заштитом

Члан 34.

Евиденције добара под претходном заштитом воде установе заштите и утврђују мере заштите.

Евидентирана добра из става 1. овог члана су добра под претходном заштитом.

Режим претходне заштите отпочиње моментом предузимања управних радњи на идентификацији добра за које се верује да поседују својства из члана 26. овог закона.

Установа заштите дужна је да о евидентирању добра која ужива претходну заштиту обавести власника или држаоца, односно лице које користи или управља њоме.

Установа заштите дужна је да од евидентирања у року од две године за покретна добра, односно три године за непокретна добра, утврди да ли има својства из члана 26. овог закона, и да у том року утврди односно предложи утврђивање за културно добро.

Изузетно, ако за то постоје оправдани разлози, надлежна установа заштите продужиће рок из става 5. овог члана уписом забележбе у евиденцију из става 1. овог члана и након истека периода од две године за покретна добра, односно три године за непокретна добра, али највише за још две, односно три године.

Претходна заштита евидентираних добра из става 2. овог члана за који је министарству надлежном за послове културе (у даљем тексту: Министарство) упућен образложени предлог за његово утврђивање за културно добро ради даљег поступка из чл. 43. и 44. овог закона, продужава се до окончања тог поступка.

Претходна заштита филмског и осталог аудиовизуелног наслеђа је трајна.

Уколико евидентирано добро није утврђено за културно добро у року из ст. 5. и 6. на њега се неће примењивати утврђене мере заштите, осим за филмско и остало аудиовизуелно наслеђе из става 8. овог члана и археолошки локалитет и археолошко подручје из члана 32. овог закона.

Подаци потребни за вођење евиденције из става 1. овог члана прикупљају се и обрађују у сврху заштите добара која уживају претходну заштиту као добара која представљају културно наслеђе од општег интереса, и уживају исту заштиту као и културна добра у складу са законом.

Престанак претходне заштите

Члан 35.

Претходна заштита престаје:

- 1) даном доношења акта о утврђивању културног добра;
- 2) истеком времена трајања претходне заштите;
- 3) даном утврђивања да добро нема културну вредност.

Категорије културних добара

Члан 36.

Културна добра према категорији су:

- 1) културно добро;
- 2) културно добро од великог значаја;
- 3) културно добро од изузетног значаја.

Културна добра из става 1. тачка 1) овог члана се сматрају културним добрима III категорије, културна добра од великог значаја из става 1. тачка 2) овог члана се сматрају културним добрима II категорије, културна добра од изузетног значаја из става 1. тачка 3) овог члана се сматрају културним добрима I категорије.

Културно добро

Члан 37.

Културно добро је део културног наслеђа које има својства културног добра у складу са чланом 26. овог закона, испуњава критеријуме у складу са чланом 26. овог закона, и утврђено је актом о утврђивању у складу са овим законом.

Културно добро од великог значаја

Члан 38.

Културно добро од великог значаја јесте оно културно добро које има једно или више следећих својстава:

- 1) представља значајан културни, историјски и технички допринос одређеног периода или подручја;
- 2) сведочи о коришћењу знања, вештина и техника које су нестале или чине обичаје и традиционално понашање на одређеном подручју;
- 3) сведочи о значајним догађајима и личностима у прошлости који су обележили историју и културу одређеног подручја.

Културно добро од изузетног значаја

Члан 39.

Културно добро од изузетног значаја јесте оно културно добро које има једно или више следећих својстава:

- 1) посебан значај за културни, историјски, друштвени и научно-технолошки развој у одређеном историјском периоду;
- 2) сведочи о изузетном доприносу знању, вештинама и креативном стваралаштву у прошлости и савременом периоду;
- 3) одражава пример јединственог деловања човека у природном окружењу, традиционално коришћење предела, остваривања хармоничног садејства размене културних утицаја и принципа у природи;
- 4) представља јединствене примерке стваралаштва свог времена или одређеног историјског раздобља;
- 5) представља оригинални запис или дело које је обележило културу и историју.

Члан 40.

Културно наслеђе уписано на Унескове листе светског наслеђа ужива посебан приступ, заштиту, старање и бригу.

Културно наслеђе које се налази на територији Аутономне покрајине Косово и Метохија ужива посебан приступ, заштиту, старање и бригу.

IV. УТВРЂИВАЊЕ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Члан 41.

Културна добра се утврђују актом о утврђивању.

Акт о утврђивању из става 1. овог члана садржи, у зависности од врсте културног добра следеће:

- 1) основне податке о културном добру (назив, врста, место где се налази и идентификационе ознаке);
- 2) опис изгледа и стања културног добра и појединих његових делова;
- 3) границу непокретног културног добра и границу његове заштићене околине;
- 4) податке о власнику и држаоцу културног добра и заштићене околине непокретног културног добра (име и презиме, пребивалиште и боравиште за физичко лице, односно назив и седиште за правно лице);
- 5) образложење вредности и особености културног добра;
- 6) категорију културног добра;
- 7) податке о објекту у којем се трајно чува или излаже покретно културно добро;
- 8) мере заштите, намену и начин чувања, одржавања и коришћења културног добра, а за непокретно културно добро и његове заштићене околине.

Ако се културно добро састоји од више делова на којима више лица има право својине, у акту о утврђивању статуса културно добро се, уместо података о власнику и држаоцу добра, констатује власништво више лица.

Саставни део акта о утврђивању статуса непокретног културног добра је графички приказ основе културног добра, као и граница његове заштићене околине и објеката који се у њој налазе, са катастарским и земљишно књижним подацима и списак покретних предмета који са непокретним културним добром чине уметничку, историјску, визуелну или функционалну целину.

Саставни део акта о утврђивању статуса покретног културног добра, које је збирка предмета или примерака, чини списак предмета са идентификационим ознакама, фотографијама и описом сваког припадајућег предмета.

Послове утврђивања културних добара јавне установе заштите обављају као поверени посао.

Утврђивање мера заштите

Члан 42.

Мере заштите које се утврђују актом о утврђивању културних добара из члана 41. овог закона, обухватају:

- 1) ближе услове чувања, одржавања и коришћења културног добра;
- 2) стручне и техничке мере заштите ради обезбеђивања културног добра од пропадања, оштећења, уништења и крађе;
- 3) начин обезбеђивања коришћења и доступности културног добра јавности;
- 4) ограничења и забране у погледу располагања културним добром и његове употребе, у складу са законом;
- 5) ограничења, односно забране извођења одређених грађевинских радова, промене облика терена и коришћења земљишта у оквиру заштићене околине културног добра, као и промене намена појединих културних добара;
- 6) уклањање грађевинског или другог објекта чије постојање угрожава заштиту или коришћење културног добра.

Мере заштите утврђују се и за заштићену околину непокретног културног добра.

Послове утврђивања мера заштите добара јавне установе заштите обављају као поверени посао.

Утврђивање непокретних културних добара

Члан 43.

Непокретна културна добра и непокретна културна добра од великог значаја утврђује Влада.

Предлог акта за утврђивање непокретног културног добра и непокретног културног добра од великог значаја са образложењем припрема Републички завод за заштиту споменика културе и упућује преко Министарства Влади.

Утврђивање непокретног културног добра и непокретног културног добра од великог значаја врши се актом из члана 41. овог закона.

Акт из става 3. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Члан 44.

Образложење из члана 43. став 2. обавезно садржи разлоге који указују на то да су својства одређене непокретности од посебног културног и историјског значаја и приложи мишљења сопственика непокретности, односно доказ да је извршено јавно оглашавање ради давања тог мишљења и да је протекао рок од 30 дана од јавног оглашавања, као и мишљења заинтересованих органа и установа.

Републички завод за заштиту споменика културе дужан је да у поступку утврђивања непокретних културних добара и непокретних културних добара од великог значаја достави: назив, опис културног добра, границе заштићене околине (катастарске и земљишно-књижне податке), мере заштите везане за чување, одржавање и коришћење тог културног добра и његове околине.

Уколико се непокретност која се предлаже за културно добро налази изван насељених места, Републички завод за заштиту споменика културе прилаже мишљење установе која врши делатност заштите природе о посебним мерама заштите и границама заштићене околине, у складу с прописом о заштити природе.

Установа заштите своје предлоге за утврђивање непокретног културног добра и непокретних културних добара од великог значаја доставља Републичком заводу за заштиту споменика културе.

Утврђивање покретних културних добара

Члан 45.

Покретна културна добра утврђује музеј, архив, аудиовизуелни архив и библиотека, чији је оснивач Република Србија, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе.

Члан 46.

Утврђивање покретног културног добра врши се актом из члана 41. овог закона.

У поступку утврђивања покретних културних добара примењују се одредбе Закона о општем управном поступку, ако овим законом није другачије одређено.

Акт из става 1. овог члана може се донети у поступку непосредног одлучивања, односно да о привременој мери одлучује се привременим решењем, које се издаје без одлагања, ако постоји основана претпоставка да добро може бити оштећено или трајно уништено.

По жалбама против решења донетих у управном поступку покренутом ради утврђивања покретних културних добара, у другом степену решава Министарство.

Члан 47.

Покретна културна добра од великог значаја утврђују Народни музеј Србије, Државни архив Србије, Народна библиотека Србије и Југословенска кинотека, као поверен посао.

Утврђивање културних добара од изузетног значаја

Члан 48.

Културна добра од изузетног значаја утврђује Народна скупштина.

Установе заштите своје предлоге за утврђивање културних добара од изузетног значаја достављају Републичком заводу за заштиту споменика културе, Народном музеју Србије, Државном архиву Србије, Народној библиотеци Србије и Југословенској кинотеци.

Уз предлог из става 2. овог члана прилаже се мишљење власника и држаоца, као и заинтересованих органа и установа.

Утврђивање непокретног културног добра од изузетног значаја и покретног културног добра од изузетног значаја врши се актом из члана 41. овог закона.

Акт из става 4. овог члана објављује се у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Очување нематеријалног културног наслеђа

Члан 49.

Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе обезбеђују услове за очување нематеријалног културног наслеђа.

Мере очувања нематеријалног културног наслеђа обухватају идентификацију, документацију, истраживање, очување, заштиту, промоцију, вредновање, преношење, посебно кроз формално и неформално образовање, као и ревитализацију различитих аспеката таквог наслеђа, као и друге активности у складу са законом.

Идентификација и евиденција нематеријалног културног наслеђа

Члан 50.

Идентификација нематеријалног културног наслеђа остварује се у сарадњи са групама, заједницама и појединцима који су носиоци тог наслеђа.

Евиденцију о идентификованом нематеријалном културном наслеђу воде надлежне установе у складу са стручним упутством које доноси централна установа заштите нематеријалног културног наслеђа.

Евидентирано нематеријално културно наслеђе ужива статус културног наслеђа под претходном заштитом.

Члан 51.

Нематеријално културно наслеђе, како је дефинисано чланом 24. овог закона, које испуњава критеријуме из члана 27. овог закона, након поступка идентификације у сарадњи са носиоцима и локалном заједницом, уписује се у регистар нематеријалног културног наслеђа.

Акт о упису елемената нематеријалног културног наслеђа у Национални регистар нематеријалног културног наслеђа из члана 58. овог закона, доноси Центар за нематеријално културно наслеђе при Етнографском музеју.

Члан 52.

Документација о нематеријалном културном наслеђу настала с циљем идентификовања, бележења и регистровања елемента нематеријалног културног наслеђа ужива заштиту као и нематеријално културно наслеђе, у складу са законом.

Документација из става 1. овог члана обухвата документа, фотографије и аудио-визуелне записе настале као сведочанство о елементу у облику и на начин на који га практикују групе, заједнице или појединци који су његови носиоци.

Члан 53.

Носиоци нематеријалног културног наслеђа су лица која поседују знања или вештине неопходне за стварање, извођење, практиковање и преношење нематеријалног културног наслеђа.

Члан 54.

Носиоци нематеријалног културног наслеђа, у циљу очувања сопственог наслеђа, одржања и преношења знања или вештина које поседују, односно у циљу коришћења нематеријалног културног наслеђа и упознавања других са њим, уживају подршку у складу са законом.

V. УПИС У РЕГИСТАР И ВОЂЕЊЕ РЕГИСТРА КУЛТУРНИХ ДОБАРА, НЕМАТЕРИЈАЛНОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА И ЕВИДЕНЦИЈА ДОБАРА ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ

Члан 55.

На основу акта из члана 41. овог закона, културна добра уписују се у регистар културних добара према врстама у складу са овим законом и посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културних добара.

Уз акт о утврђивању, на основу кога је извршен упис у регистар, чува се и досије о културном добру.

Регистри културних добара воде се у електронском облику, у складу са прописима којима се уређује електронска управа, и садрже податке и документацију о културним добрима према врстама, у складу са овим законом, посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културних добара и повезани су са јединственим информационим системима културног наслеђа и другим одговарајућим регистрима.

Подаци потребни за вођење регистара из става 1. овог члана се прикупљају и обрађују у сврху заштите културних добара као добара која представљају културно наслеђе од општег интереса.

Подаци о личности које садрже регистри из става 1. овог члана чувају се и обезбеђује се њихова доступност јавности у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, уз обавезу поштовања правила о сразмерности обраде у односу на циљеве и сврху обраде података.

Регистри културних добара су јавни.

У катастар непокретности извршиће се забележба уписа, односно брисање својства културног добра, на основу података из регистра културних добара које доставља установа заштите која је извршила упис у регистар културних добара и њихове заштићене околине.

Члан 56.

Регистар културних добара садржи, у зависности од врсте културног добра, следеће:

- 1) основне податке о културном добру (назив, врста, место где се налази и идентификационе ознаке, идентификациону фотографију);
- 2) основ за упис у регистар – број и датум акта о утврђивању;
- 3) опис изгледа и стања културног добра и појединих његових делова;
- 4) опис граница непокретног културног добра и граница његове заштићене околине и објеката који се у њој налазе;
- 5) податке о власнику и држаоцу културног добра и заштићене околине непокретног културног добра (име и презиме, пребивалиште и боравиште за физичко лице, односно назив и седиште за правно лице), односно констатација власништва више лица;
- 6) детаљан опис својстава и особености културног добра за које је утврђено да представљају културну вредност;
- 7) категорију културног добра;
- 8) податке о објекту у којем се трајно чува или излаже покретно културно добро;
- 9) мере заштите, намену и начин чувања, одржавања и коришћења културног добра, а за непокретно културно добро и његове заштићене околине.

Члан 57.

Уз регистар и централни регистар образује се и чува досије културног добра који чини следећа документација, у зависности од врсте културног добра:

- 1) акт о утврђивању културног добра;
- 2) елаборат о вредновању културних вредности;
- 3) документација са историјским подацима и стилско-хронолошком анализом;
- 4) техничка и фото документација;
- 5) физичко-хемијска анализа састава материјала;
- 6) подаци о техници и технологији израде;
- 7) документација о спроведеним истраживањима, превентивним мерама и мерама заштите, конзервације и рестаурације;
- 8) документација о коришћењу, промету и премештању културног добра;
- 9) за непокретно културно добро, графички приказ катастарског плана, као и граница његове заштићене околине и објеката који се у њој налазе, са катастарским и земљишно-књижним подацима и списак покретних предмета који са непокретним културним добром чине уметничку, историјску, визуелну или функционалну целину;
- 10) за покретно културно добро, које је збирка предмета или примерака списак предмета са идентификационим ознакама, фотографијама и описом сваког припадајућег предмета.

Досије културног добра редовно се ажурира и трајно чува у папирном и електронском облику.

Досије, односно документација која се чува уз регистар архивске грађе уређује се законом којим се уређује архивска грађа и регистри архивске грађе.

Национални регистар нематеријалног културног наслеђа

Члан 58.

Национални регистар нематеријалног културног наслеђа садржи:

- 1) основне податке о регистрованом елементу нематеријалног културног наслеђа (назив, локалитет и географску распрострањеност, идентификациону ознаку);
- 2) опис и карактеристике;
- 3) податке о релевантним институцијама, носиоцима, групама и заједницама;
- 4) документацију о регистрованом нематеријалном културном наслеђу;
- 5) мере очувања;
- 6) промене и престанак постојања елемента;
- 7) податке о уписима на релевантне листе нематеријалног културног наслеђа.

Национални регистар обухвата документацију о уписаном елементу која садржи:

- 1) образац за идентификовање елемената нематеријалног културног наслеђа;
- 2) сагласности носилаца за регистровање нематеријалног културног наслеђа;
- 3) аудио-визуелну и фото документацију о регистрованом нематеријалном културном наслеђу;
- 4) документацију о коришћењу, променама и спроведеним мерама очувања.

Досије регистрованог елемента нематеријалног културног наслеђа редовно се ажурира и трајно чува у папирном и електронском облику.

Национални регистар нематеријалног културног наслеђа води се у електронском облику у складу са прописима којима се уређује електронска управа, и повезан је са јединственим информационим системом и другим одговарајућим регистрима.

Подаци потребни за вођење Националног регистра из става 1. овог члана се прикупљају и обрађују у сврху заштите нематеријалног културног наслеђа као дела културног наслеђа од општег интереса.

Подаци о личности које садржи Национални регистар из става 1. овог члана чувају се и обезбеђује се њихова доступност јавности у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, уз обавезу поштовања правила о сразмерности обраде у односу на циљеве и сврху обраде података.

Вођење регистра

Члан 59.

Регистар културних добара воде установе заштите према врстама културних добара, ако законом није другачије одређено.

На културна добра уписана у регистар културних добара ставља се ознака да су под посебном заштитом.

Министар прописује изглед, садржину и начин стављања ознака из става 2. овог члана.

Члан 60.

За сваку врсту културних добара воде се централни регистри.

Централне регистре културних добара воде централне установе заштите.

Установе заштите дужне су да податке о културним добрима и документацију из члана 57. овог закона за које воде регистар доставе установама заштите које воде централне регистре културних добара у року од 30 дана од дана уписа културног добра у регистар.

Централни регистар садржи податке који су утврђени и за регистар културних добара, зависно од врсте културног добра, из члана 56. овог закона.

Подаци потребни за вођење централних регистра из става 1. овог члана се прикупљају и обрађују у сврху заштите културних добара као добара која представљају културно наслеђе од општег интереса.

Подаци о личности које садрже централни регистри из става 1. овог члана чувају се и обезбеђује се њихова доступност јавности у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, уз обавезу поштовања правила о сразмерности обраде у односу на циљеве и сврху обраде података.

Члан 61.

Културно добро које је уништено или нестало, односно које је изгубило својства из члана 26. овог закона, или је трајно изнето или извезено у складу са чланом 108. овог закона, брише се из регистра културних добара, на основу акта о престанку својства културног добра и његовог брисања из регистра.

Акт из става 1. овог члана доноси се на начин и у поступку, као и акт о утврђивању културног добра.

Члан 62.

Евиденција добара под претходном заштитом, у зависности од врсте добара, садржи:

- 1) назив добра и његов опис, а за непокретно добро и катастарске ознаке, опис његових граница и граница његове непосредне околине;
- 2) основне податке о власнику и држаоцу добра;
- 3) опис својстава и особености добра за која се основано верује да представља културну вредност;
- 4) време трајања претходне заштите;
- 5) радње и активности које ће се спровести у току трајања претходне заштите, ради утврђивања културне вредности добра;
- 6) стање, начин чувања, одржавања и коришћења добра за време трајања претходне заштите.

Ако се претходна заштита успоставља на непокретном добру, које се састоји од више делова на којима више лица има право својине, у евиденцију се уместо података о власнику и држаоцу добра констатује власништво више лица.

Евиденција из става 1. овог члана води се на прописаном обрасцу.

Подаци о личности које садржи Евиденција из става 1. овог члана чувају се и обезбеђује се њихова доступност јавности у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, уз обавезу поштовања правила о сразмерности обраде у односу на циљеве и сврху обраде података.

Евиденција из става 1. овог члана је јавна.

Члан 63.

Ближу садржину и начин вођења регистара и централних регистара културних добара по врстама културног добра, осим за архивску грађу који се уређују посебним законом, евиденције добара под претходном заштитом и документацију о културним добрима која се образује и чува уз регистре прописује министар.

Члан 64.

На поднеске, решења, жалбе, као и друга акта који се односе на заштиту културног добра не плаћају се судске таксе установљене републичким прописима.

Члан 65.

Документација о културном наслеђу води се у електронском облику у јединственом софтверском решењу, односно информационом систему за појединачну област заштите и очувања културног наслеђа којим управља Министарство или установа заштите.

Ближе услове, процедуре, управљање и начин рада у јединственим информационом системима, као и обавезе установа заштите и запослених прописује министар.

Документовање културних добара

Члан 66.

Документовање културних добара врши се израдом докумената у папирном и електронском облику и успостављањем и вођењем софтверског решења.

Документација о културном добру у папирном облику даје се на коришћење израдом копије о трошку заинтересованог лица у складу са законом.

Изузетно од става 2. овог члана, документација о културном добру у изворној аналогној форми може се дати на привремено коришћење државном органу и научној институцији, под условом обавезног враћања у одређеном року, о чему се води посебна евиденција.

Коришћење документације из става 1. овог члана уређује се посебним законима којима се уређују појединачне области културног наслеђа.

Јединствени информациони систем културног наслеђа

Члан 67.

За праћење стања културног наслеђа и активности на његовој заштити и очувању успостављају се јединствени информациони системи за архиве, заводе, аудиовизуелне архиве, библиотеке, музеје и галерије, у којима се води документација о културном наслеђу у електронском облику, а којима управљају Министарство и установе заштите, и којима се обезбеђује:

- 1) база релевантних података о културним добрима;

2) централно информационо повезивање јавних установа за заштиту културних добара и других правних и физичких лица овлашћених за вршење послова заштите на одређеним врстама културних добара;

3) информационо повезивање са надлежним органима државне управе и локалне самоуправе и одговарајућим органима других држава и међународних организација;

4) јавна доступност свеобухватним и тачним информацијама о културним добрима и њиховој заштити, у складу са законом;

5) доступност јавности дигитализованог културног наслеђа у складу са законом.

Сви јединствени информациони системи омогућавају размену података и видљивост података на агрегатору метаподатака и дигиталних објеката из јединствених информационих система установа заштите.

Министарство надлежно за послове културе надлежно је за рад агрегатора из става 2. овог члана.

Ближе услове, процедуре, управљање и начин рада у јединственим информационим системима и агрегатора из става 2. овог члана уређују се посебним законима којима се уређују појединачне области културног наслеђа.

Подаци потребни за вођење јединственог информационог система из става 1. овог члана се прикупљају и обрађују у сврху праћења стања културног наслеђа које је од општег интереса, и активности на његовој заштити и очувању.

Подаци о личности које садрже јединствени информациони системи из става 1. овог члана чувају се и обезбеђује се њихова доступност јавности у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, уз обавезу поштовања правила о сразмерности обраде у односу на циљеве и сврху обраде података.

Члан 68.

Установе заштите дужне су да коришћењем јединствених информационих система размењују податке, умрежавају се и раде на промоцији културног наслеђа у дигиталној форми.

VI. ОПШТЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ

Члан 69.

Утврђивање и спровођење мера заштите и очувања, спречавања оштећења и уништења културног наслеђа прописују се посебним законима којима се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

Члан 70.

Утврђивање мера заштите из члана 69. овог закона, јавне установе заштите које су основане на начин утврђен законом обављају као поверени посао.

Културно наслеђе у опасности

Члан 71.

Културно наслеђе, без обзира на врсту као и да ли је утврђено за културно добро, уколико је изложено ризику уништења, нестајања, озбиљном нарушавању интегритета или оштећења има приоритет у спровођењу мера заштите (у даљем тексту: наслеђе у опасности).

Под културним наслеђем у опасности, сматра се:

1) наслеђе коме прети непосредна и конкретно утврђена опасност због убрзаног пропадања материјала од кога је направљено, озбиљних промена у урбаном и руралном животу, простору или природној околини са којима представља јединствену целину, губљења аутентичности, односно губитка вредности културног добра;

2) наслеђе које је изложено великој опасности која би могла да има штетне последице по његове суштинске карактеристике а као што су: природне катастрофе (земљотреси, поплаве, клизање земљишта, пожари и сл.), побуне, оружани сукоби, или опасности од њиховог наступања; извршене окупације, у целини или делимично, утицај на територију на којој се добро налази; промени режима заштите у планским документима који су у супротности са његовим вредностима и значају за културу и историју;

3) ако је његов опстанак угрожен упркос напорима заједнице, групе или, у релевантним случајевима, појединаца да наставе са практиковањем и његовим преношењем.

Министар, на предлог надлежне установе заштите доноси решење о утврђивању културног наслеђа у опасности, ако је испуњен најмање један од критеријума из става 2. овог члана.

Решењем из става 3. овог члана министар утврђује хитне мере заштите, посебна ограничења, рокове и потребна финансијска средства.

VII. ДЕЛАТНОСТ ЗАШТИТЕ И ОЧУВАЊА КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Члан 72.

Делатност заштите културног наслеђа од општег је интереса за Републику Србију.

Члан 73.

Делатност заштите и очувања културног наслеђа обављају за то основане установе заштите, у складу с одредбама овог закона и одредбама посебних закона којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа.

Члан 74.

Делатност јавних установа заштите је:

- 1) откривање, прикупљање, документовање и обрада културног наслеђа;
- 2) истраживање и проучавање културног наслеђа;
- 3) вредновање културног наслеђа;
- 4) евидентирање добра под претходном заштитом и утврђивање културног добра;
- 5) вођење евиденције добара под претходном заштитом;
- 6) вођење регистра културних добара;
- 7) чување, одржавање и коришћење културног наслеђа;
- 8) предлагање, утврђивање, спровођење и праћење спровођења мера заштите културних добара и добара која уживају претходну заштиту;
- 9) промовисање културног наслеђа кроз излагања, публикације, предавања, едукативно-просветни рад и на друге начине;
- 10) истраживање, очување и коришћење културног наслеђа од посебног значаја за културу и историју српског народа која се налазе ван територије Републике Србије;
- 11) изградња и развој јединственог информационог система у области заштите културног наслеђа;
- 12) омогућавање доступности културног наслеђа јавности;
- 13) пружање стручне помоћи власницима и корисницима културних добара;
- 14) предузимање мера које обезбеђују очување нематеријалног културног наслеђа у сарадњи са заједницама;
- 15) дигитализација културног наслеђа;
- 16) креирање дигиталне документације и дигиталних објеката, уношење података и рад у јединственим информационим системима, повезивање јединствених информационих система;
- 17) остале делатности утврђене законом.

Послови из тач. 3)–6), 8), 11) и 16) се врше као поверени.

Послове из става 1. тач. 1), 2), 7), 9), 12), 14) и 15) овог члана могу да обављају и специјалне и приватне установе заштите, изузев послова из тач. 1) и 2) за област археолошких истраживања, откривања и прикупљања археолошког наслеђа.

Члан 75.

Установе заштите у вршењу своје делатности дужне су да сарађују са власником односно држаоцем културног добра, са заинтересованим организацијама и заједницама, са удружењима и појединцима и подстичу их на учешће у пословима заштите и коришћења културних добара.

У вршењу делатности заштите и очувања културних добара установе заштите међусобно сарађују на усклађивању планова рада, коришћења техничке опреме, стручних кадрова и информација.

Члан 76.

Земљиште, зграде, културна добра и друга средства која користе установе заштите чији је оснивач Република, аутономна покрајина или јединица локалне самоуправе, установе заштите користе и њима располажу у складу са законом.

Врсте установа заштите

Члан 77.

Установу заштите може основати Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе и друго правно или физичко лице, под условима прописаним законом.

Члан 78.

Установе заштите се могу основати као јавне, специјалне и приватне установе заштите.

Оснивачи установа заштите

Члан 79.

Јавне установе заштите оснива Република Србија, аутономна покрајина и јединица локалне самоуправе, у складу са законом.

Установу заштите може основати национални савет националне мањине, у складу са законом.

Оснивање специјалних установа заштите утврђује се посебним законом.

Приватну установу заштите може основати правно и физичко лице, у складу са законом.

Услови за основање, почетак рада и обављање делатности

Члан 80.

Установа заштите се може основати, почети са радом и обављати делатност, ако су испуњени и посебни услови прописани посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа.

Органи установе заштите и очувања културног наслеђа

Члан 81.

Органи установе заштите су директор, управни одбор и надзорни одбор.

Именовање директора установе заштите, именовање вршиоца дужности директора установе заштите, надлежности, престанак дужности и друго, утврђује се на начин и по поступку прописаним одредбама закона којим се уређује област културе и посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа.

Надлежност, избор чланова и рад управног и надзорног одбора установе заштите, као и престанак дужности чланова управног и надзорног одбора, утврђује се на начин и по поступку прописаним одредбама закона којим се уређује област културе, а за установе заштите чија оснивачка права врши аутономна покрајина и у складу са одредбама закона којим се уређује надлежност Аутономне покрајине Војводине.

Установе заштите по врстама културног наслеђа

Члан 82.

Установе заштите су завод за заштиту споменика културе, музеј, галерија, архив, аудиовизуелни архив и библиотека која обавља заштиту старе и ретке библиотечке грађе.

Члан 83.

Завод за заштиту споменика културе врши делатност заштите и очувања непокретних културних добара.

Музеј и галерија врши делатност заштите и очувања музејске грађе и нематеријалног културног наслеђа у складу са законом.

Архив врши делатност заштите и очувања архивске грађе.

Аудиовизуелни архив врши делатност заштите и очувања филмске и остале аудиовизуелне грађе.

Делатност заштите и очувања старе и ретке библиотечке грађе обављају библиотеке које у својим фондовима имају стару и ретку библиотечку грађу и испуњавају друге услове за обављање делатности заштите и очувања културног наслеђа.

Делатности установа заштите из ст. 1–5. овог члана уређују се посебним законом.

Члан 84.

Делатност археолошких ископавања и истраживања могу обављати јавне установе заштите, у складу са одредбама закона којим се уређују археолошка истраживања.

Археолошка ископавања и истраживања могу обављати поред установа заштите из става 1. овог члана и јавне научне и високообразовне установе у складу са одредбама закона којим се уређују археолошка истраживања.

Члан 85.

Установе заштите дужне су да врше ревизију покретних и непокретних културних добара у роковима утврђеним посебним законима којима се уређују појединачне области заштите и очувања културних добара.

Члан 86.

Послове у оквиру делатности заштите и очувања културног наслеђа могу обављати лица с одговарајућим образовањем и положеним стручним испитом, у складу са посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа.

Утврђивање стручне оспособљености лица из става 1. овог члана врши се према програмима за полагање стручних испита по делатностима, на начин и у поступку прописаним посебним законима којима се уређују појединачне области заштите и очувања културног наслеђа.

Члан 87.

Поједине послове заштите и очувања културног наслеђа могу да обављају и друга правна лица која испуњавају услове у складу с посебним законима којима се уређују појединачне области заштите културног наслеђа.

Послове истраживања, проучавања, очувања, рестаурације и конзервације могу обављати и друга правна, физичка лица и предузетници под условом да поседују лиценцу.

Услови, начин стицања, поступак и садржина података за утврђивање испуњености услова за издавање лиценце из става 2. овог члана у области заштите и очувања културног наслеђа уређује се посебним законом.

Члан 88.

Надлежне јавне установе заштите имају право активне легитимације у погледу остваривања мера заштите, коришћења културних добара и покретања кривичног поступка.

Мрежа установа заштите културног наслеђа Републике Србије

Члан 89.

Мрежу установа заштите Републике Србије чине јавне установе заштите, осим ако посебним законом није другачије утврђено.

Структуру мреже установа заштите из става 1. овог члана чине централне, матичне и територијално надлежне установе заштите.

Централне установе заштите

Члан 90.

Централне установе заштите у Републици Србији су Републички завод за заштиту споменика културе, Народни музеј Србије, Државни архив Србије, Народна библиотека Србије и Југословенска кинотека.

Републички завод за заштиту споменика културе је централна установа заштите и очувања непокретног културног наслеђа, у складу са законом.

Народни музеј Србије је централна установа заштите и очувања музејске грађе, у складу са законом.

Државни архив Србије је централна установа заштите и очувања архивске грађе, у складу са законом.

Народна библиотека Србије, у делу у коме обавља делатност заштите и очувања старе и ретке библиотечке грађе је централна установа заштите старе и ретке библиотечке грађе, у складу са законом.

Југословенска кинотека је централна установа заштите и очувања филмске и остале аудиовизуелне грађе, у складу са законом.

Послове централне установе заштите из члана 91. тач. 3)–6), 12) и 15) овог закона, као и вођење централног регистра нематеријалног културног наслеђа обавља Центар за нематеријално културно наслеђе при Етнографском музеју у Београду, као поверени посао.

Надлежност централних установа заштите

Члан 91.

Централне установе заштите, поред послова из члана 74. обављају и следеће послове:

- 1) воде централне регистре културних добара, као и регистре културних добара од изузетног и великог значаја у Републици Србији, у складу са законом;
- 2) воде регистре власника и држалаца културних добара од интереса за Републику Србију, у складу са законом;
- 3) учествују у изради Програма развоја заштите и очувања културног наслеђа у Републици Србији;
- 4) старају се о усклађивању стандарда поступања домаћих установа заштите са међународно признатим стручним стандардима;
- 5) израђују номинационе досијее за упис културног наслеђа на Унескове листе;
- 6) утврђују јединствене полазне основе за израду плана дигитализације и електронске обраде културног наслеђа;
- 7) доносе план и програм стручног усавршавања запослених у установама заштите културног наслеђа и обезбеђују сталну едукацију стручњака;
- 8) доносе средњорочни и дугорочни програм развоја делатности заштите културног наслеђа у Републици Србији, у складу са законом;
- 9) утврђују методологију за стручни надзор, који обављају матичне установе заштите;
- 10) разматрају извештаје матичних и територијално надлежних установа заштите о стручном надзору на територији Републике Србије и налажу одговарајуће мере;
- 11) воде евиденције о добрима страног порекла у иностранству које су од значаја за културно наслеђе Републике Србије;
- 12) доносе стручна упутства за установе заштите у Републици Србији;
- 13) обављају стручни надзор над радом установа заштите које су у њиховој надлежности и стручне послове испитивања навода из представке, коју заинтересовано физичко и правно лице подноси у циљу иницирања покретања поступка инспекцијског надзора;
- 14) друге послове утврђене посебним законима којима се уређују појединачне делатности заштите и очувања културног наслеђа;
- 15) старају се о уједначавању праксе установа заштите приликом примене међународних конвенција у области заштите и очувања културног наслеђа, у складу са законом.

Матичне установе заштите

Члан 92.

Ради трајног и систематског рада на развоју и унапређивању делатности заштите и очувања културног наслеђа у Републици Србији, односно у делатности заштите и очувања непокретног културног наслеђа, односно музејској делатности, архивској делатности, делатности заштите старе и ретке библиотечке грађе, делатности заштите филмске и остале аудиовизуелне грађе установљава се матичност појединих установа заштите у тим делатностима, које обављају те послове као поверене.

Матичне установе заштите су јавне установе заштите.

Матичне установе заштите из става 2. овог члана, као и њихова надлежност, права и обавезе уређују се посебним законима којима се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

Матичност из става 1. овог члана финансира се из буџета Републике Србије, односно из буџета аутономне покрајине, за установе заштите које обављају матичност на територији Аутономне покрајине Војводине у складу са посебним законом, као поверен посао.

Територијално надлежне установе заштите

Члан 93.

Ради трајног и систематског рада на развоју и унапређивању делатности заштите и очувања културног наслеђа у Републици Србији, односно у делатности заштите и очувања непокретног културног наслеђа, музејској делатности, архивској делатности, делатности заштите и очувања старе и ретке библиотечке грађе, делатности заштите и очувања филмске и остале аудиовизуелне грађе установљавају се територијално надлежне установе заштите, које обављају послове на одређеној територији, као поверени посао.

Територијално надлежне установе заштите су јавне установе заштите културног наслеђа и одређују се посебним законима којима се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

Надлежност установа из става 2. овог члана прописују се посебним законима којима се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

Национални комитет за материјално културно наслеђе и Национални комитет за нематеријално културно наслеђе

Члан 94.

У циљу праћења и увида у спровођење међународних обавеза и ратификованих конвенција, као и културног наслеђа уписаног и предложеног за упис на Унескове листе, Министарство образује Национални комитет за материјално културно наслеђе и Национални комитет за нематеријално културно наслеђе.

Национални комитет за материјално културно наслеђе и Национални комитет за нематеријално културно наслеђе, имају по седам чланова које именује министар на период од четири године из редова истакнутих стручњака из области заштите и очувања културног наслеђа и других сродних области.

Приликом избора чланова националних комитета из става 1. овог члана министар води рачуна о успостављању уравнотежене заступљености полова.

Национални комитети из става 1. овог члана сарађују са Комисијом Републике Србије за сарадњу са Унеском, а у циљу остваривања заштите културног наслеђа могу да затраже стручно мишљење или додатну експертизу за потребе разматрања специфичних области које нису у домену стручног деловања његових чланова.

Национални комитет за материјално културно наслеђе

Члан 95.

Национални комитет за материјално културно наслеђе:

- 1) усваја и разрађује правце развоја, унапређења и очувања материјалног културног наслеђа Републике Србије;
- 2) предлаже активности на пољу образовања, едукације и обуке кадрова, истраживања, спровођења радова на заштити, очувању, конзервацији и рестаурацији културних добара уписаних на Унескове листе;
- 3) предлаже моделе сарадње установа културе и научно-истраживачких, образовних институција и струковних организација на пољу заштите и очувања културног наслеђа уписаног на Унескове листе;
- 4) предлаже културна добра за упис на Унескове листе и координира израду номинационих досијеа за добра на прелиминарној листи;
- 5) усваја годишње и периодичне извештаје у складу са оперативним смерницама за примену конвенција;
- 6) прати стање културних добара Републике Србије уписаних на Унескове листе и спровођење конвенција;
- 7) предлаже Министарству предузимање неопходних мера, уколико се утврди угроженост културних добара и културних добара Републике Србије уписаних на Унескове листе;
- 8) разматра и даје мишљење о предлозима за упис културних добара Унескове листе и прослеђује их другим органима на даљу процедуру.

Национални комитет за нематеријално културно наслеђе

Члан 96.

Национални комитет за нематеријално културно наслеђе:

- 1) усваја и разрађује правце развоја и унапређења очувања нематеријалног културног наслеђа Републике Србије;
- 2) разматра и усваја методе спровођења очувања нематеријалног културног наслеђа на локалном и регионалном нивоу;
- 3) разматра и усваја методе сарадње установа културе и научно-истраживачких, образовних институција и струковних организација са заједницама;
- 4) разматра и усваја критеријуме и методологију за упис у регистар нематеријалног културног наслеђа у Републици Србији;
- 5) усваја предлоге за упис елемената у регистар нематеријалног културног наслеђа у Републици Србији;
- 6) разматра и усваја мере заштите и очувања регистрованог нематеријалног културног наслеђа;
- 7) предлаже елементе нематеријалног културног наслеђа за упис на Унескову Репрезентативну листу нематеријалног културног наслеђа човечанства, Листу нематеријалног културног наслеђа са потребом хитне заштите и Регистар добрих пракси;

- 8) усваја номинацијски досије којим се предлаже упис нематеријалног културног наслеђа на Унескове листе који израђује Центра за нематеријално културно наслеђе;
- 9) прати спровођење Унескове Конвенције о очувању нематеријалног културног наслеђа;
- 10) усваја периодични извештај о имплементацији Конвенције;
- 11) врши друге послове у складу са законом и другим прописима.

Члан 97.

Национални комитети из члана 94. став 1. овог закона доносе пословник о свом раду.

Национални комитети из члана 94. став 1. подносе извештај министру, најмање једном годишње.

Стручну и административно-техничку потпору раду Националног комитета за материјално културно наслеђе и Националног комитета за нематеријално културно наслеђе пружа Министарство.

Средства за рад обезбеђују се у буџету Републике Србије.

Председник и чланови Националних комитета из члана 94. став 1. овог закона имају право на накнаду за рад у висини коју утврди министар у складу са расположивим средствима у буџету.

VIII. ПОДРШКА НАУЧНО-ИСТРАЖИВАЧКИМ И ОБРАЗОВНИМ АКТИВНОСТИМА НА ЗАШТИТИ И ОЧУВАЊУ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Члан 98.

Република Србија, односно аутономне покрајине подстичу и подржавају научно-истраживачке пројекте и програме који су од значаја за заштиту и очување културног наслеђа у складу са законом.

Република Србија, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе подстичу сарадњу установа заштите културног наслеђа са образовним установама на реализацији програма, пројеката и активности у области заштите и очувања културног наслеђа.

Пројекти међународне сарадње у области заштите и очувања културног наслеђа реализују се на основу међународних споразума и потписаних уговора.

IX. ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ВЛАСНИКА И ДРЖАЛАЦА КУЛТУРНИХ ДОБАРА И ДОБАРА ПОД ПРЕТХОДНОМ ЗАШТИТОМ

Члан 99.

Власник, односно држалац културног добра и добра под претходном заштитом, у смислу овог закона је имаоц који је носилац права на културном добру и добру под претходном заштитом (власник, односно имаоц другог стварног права или страна у облигационом односу) или свако друго правно или физичко лице које на било који начин и по било којем основу има државину над њим, односно које користи или управља културним добром и добром под претходном заштитом (у даљем тексту: власник, односно држалац).

Управљање непокретним културним добрима уређује се законом којим се уређује непокретно културно наслеђе.

Права власника и држалаца

Члан 100.

Власник, односно држалац има право:

- 1) да користи културно добро и добро под претходном заштитом на начин који је у складу с законом и мерама утврђеним на основу закона;
- 2) да спроводи мере заштите с пажњом доброг домаћина;
- 3) на правичну накнаду у случају забране коришћења или ограничења коришћења културног добра и добра под претходном заштитом;
- 4) на накнаду штете коју трпи услед мере којом је обезбеђена доступност културног добра јавности;
- 5) на ослобађање од плаћања такси, пореза и других дажбина у вези са заштитом, коришћењем и располагањем у складу са пореским законом;
- 6) друга права утврђена посебним законом којим се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

Висина штете из става 1. тачка 4) овог члана утврђује се споразумно, сходно правилима имовинског права, а у случају спора, висину штете утврђује надлежни суд у законом прописаном поступку.

Власник, односно држалац има право на накнаду штете коју трпи за време извођења мера техничке заштите на културном добру и добру под претходном заштитом.

Власник, односно држалац имају право на повраћај плаћених царина и других увозних дажбина на трајан увоз у Републику Србију културног добра, односно културног предмета, које се у року од шест месеци од увоза утврди за културно добро, а право на повраћај плаћених пореза у складу са пореским законом.

Власник културног добра, уметничког дела или другог покретног културног предмета који је поклоном, односно другим бестеретним правним послом уступио Републици Србији, односно установи заштите културног наслеђа остварује право на ослобађање од пореза, у складу са пореским законом.

Пореске и царинске олакшице које власник, односно држалац оствари поводом културног добра сматрају се учешћем Републике Србије у заштити тог културног добра.

Обавезе и одговорности власника и држалаца

Члан 101.

Власник, односно држалац дужан је да:

- 1) чува и одржава културно добро и добро под претходном заштитом и спроводи утврђене мере заштите;
- 2) неодложно обавештава установу заштите о свим правним и физичким променама насталим у вези с културним добром и добром под претходном заштитом;
- 3) дозволи научна и стручна истраживања, техничка и друга снимања као и извођење мера техничке заштите на културном добру у складу с одредбама овог закона;
- 4) обезбеди доступност културног добра јавности;
- 5) извршава друге обавезе и одговорности утврђене посебним законом којим се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

Власник, односно држалац је дужан да сноси трошкове извршавања обавеза из става 1. тачка 1) овог члана до висине прихода остварених од културног добра и добра под претходном заштитом.

Члан 102.

Власник, односно држалац не сме да:

- 1) користи културно добро у сврхе које нису у складу с његовом природом, наменом и значајем или на начин који може довести до оштећења културног добра и добра под претходном заштитом;
- 2) раскопава, руши, преправља, презиђује, прерађује или врши било какве радове који могу нарушити својства културног добра и добра под претходном заштитом без утврђених услова и сагласности надлежног органа;
- 3) распарчава збирке, колекције и фондове културних добара без утврђених услова и сагласности надлежне установе заштите;
- 4) друга ограничења утврђена посебним законом којим се уређују појединачне делатности заштите културног наслеђа.

X. ПРОМЕТ, КОМЕРЦИЈАЛНО КОРИШЋЕЊЕ И ЕКСПРОПРИЈАЦИЈА КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Право прече куповине

Члан 103.

Република Србија има право прече куповине културног добра у приватној својини.

Забрањена је продаја односно промет уметничких дела, односно културних добара у поступку стечаја без претходно спроведеног права прече куповине из става 1. овог члана, на који начин се обезбеђује да Република Србија сачува та добра.

Право из става 1. овог члана у име и за рачун државе врши надлежна јавна установа заштите у зависности од врсте културног добра.

Република Србија и установа из става 3. овог члана, могу се одрећи права прече куповине културног добра.

Установа заштите која је примила обавештење у обавези је да по службеној дужности у року од два дана обавести централну, односно надлежну матичну установу заштите.

У случају продаје културног добра лице које продаје, односно лице које организује продају је дужно да о намери, месту, времену продаје и цени предметног добра обавести установу заштите културног наслеђа.

Установа заштите у обавези је да се у року не дужем од 30 дана од добијања обавештења изјасни о намери коришћења права прече куповине.

У случају да се установа заштите одрекне права прече куповине културног добра или не одговори на понуду у року из става 7. овог члана, власник предметног добра може то добро продати другом лицу под условима који не могу бити повољнији од услова који су били понуђени установи заштите.

Остваривање права прече куповине непокретног културног добра обавља се на начин и по поступку утврђеном законом којим се уређује промет непокретности.

Члан 104.

Обавезу обавештавања установе заштите из члана 103. овог закона има лице које продаје, односно лице које организује продају и у случају продаје добра, за које претпоставља да поседују својства из члана 26. овог закона, односно добра које ужива претходну заштиту.

Коришћење културног добра у комерцијалне сврхе

Члан 105.

Назив, име и лик културног добра у комерцијалне сврхе може користити власник, односно држалац културног добра. Друга лица могу користити назив, име и лик културног добра у комерцијалне сврхе само по одобрењу установе заштите у чији делокруг спада заштита и очување тог културног добра и уз сагласност власника, односно држаоца културног добра. За културна добра од изузетног значаја одобрење за комерцијално коришћење даје Министарство.

Комерцијалном употребом у смислу овог закона сматра се таква употреба културног добра којом се остварује финансијска добит.

Комерцијалном употребом културног добра као производа историје, културе, уметности и традиције не сме бити нарушена његова културноисторијска вредност и интегритет.

Репродукције, одливке, копије, факсимиле и фототипска издања културних добара од великог и изузетног значаја могу израђивати јавне установе заштите, власници и држаоци културних добара у складу са прописаним мерама заштите. Мере заштите за културна добра и културна добра од великог значаја прописује надлежна установа заштите, а за културна добра од изузетног значаја централна установа заштите.

Приликом израде копија, одливака и репродукција културних добара, обавезно је ставити ознаку „копија“, „репродукција“ или „фототипско издање“, назив културног добра, локалитет, период настанка и име аутора.

Експропријација и административни пренос културног добра

Члан 106.

Експропријација и административни пренос непокретног културног добра врши се у складу са законом којим се уређује делатност заштите непокретних културних добара и законом којим се уређује експропријација и административни пренос.

XI. УВОЗ, УНОШЕЊЕ, ИЗВОЗ И ИЗНОШЕЊЕ, ПОВРАЋАЈ

Члан 107.

Покретно културно добро страног порекла дозвољено је увозити и уносити у складу с међународним конвенцијама и законодавством земље извозника.

Покретна културна добра у власништву стране државе, установе, правног или физичког лица, које на основу закљученог уговора позајми или преузме установа заштите или установа културе у Републици Србији, ради излагања или стручне и научне обраде за које је Влада издала гаранцију којом се ови предмети изузимају од заплене, извршења и повраћаја, не могу бити предмет захтева трећих лица у поступцима извршења и обезбеђења, као и заплене и повраћаја према посебним прописима док се налазе у Републици Србији по основу тог закљученог уговора.

Установа заштите или установа културе у Републици Србији која на основу закљученог уговора позајмљује покретна културна добра из своје збирке ради излагања или стручне и научне обраде у иностранству, дужна је да прибави гаранцију надлежног органа те државе којом се ови предмети изузимају од заплене, извршења и повраћаја према посебним прописима.

Република Србија ће радити на повраћају културних добара незаконито изнесених са територије Србије, независно од историјског периода у коме су незаконито изнесени, у складу са међународним уговорима, међународним конвенцијама и националним законодавством.

Трајан извоз, односно изношење културног добра

Члан 108.

Културно добро се не може трајно извести, односно изнети из Републике Србије, осим у случајевима размене музејске, архивске, филмске и остале аудиовизуелне грађе или библиотечке грађе који су део збирке музеја, јавног архива, јавног аудиовизуелног архива или јавне библиотеке, по претходно прибављеној сагласности Владе за културна добра и културна добра од великог значаја, односно Народне скупштине за културна добра од изузетног значаја.

Археолошки предмети и делови археолошког контекста не могу се трајно извести, односно изнети из Републике Србије.

Привремено изношење културног добра

Члан 109.

Културно добро може се привремено изнети у иностранство ради презентације, експертизе или спровођења мера техничке заштите.

Културно добро може се привремено изнети у иностранство на основу решења Министарства о дозволи за изношење, уз претходно прибављено мишљење одговарајуће централне установе заштите покретних културних добара.

У решењу из става 2. овог члана одређује се рок у којем културно добро мора бити враћено у земљу.

Привремено изношење културног добра из Републике Србије може се одобрити на период до годину дана од дана издавања дозволе.

Привремено изношење може се продужити највише до пет година.

Ако подносилац захтева за привремено изношење културног добра није власник или држалац културног добра, уз захтев за изношење културног добра прилаже се сагласност власника, односно држаоца.

Одобрење за изношење добара која уживају претходну заштиту

Члан 110.

Централна установа заштите покретних културних добара, у зависности од врсте покретног добра, издаје одобрење за изношење добара која уживају претходну заштиту у иностранство, а за територију Аутономне покрајине Војводина, као поверен посао надлежни орган Аутономне покрајине Војводине.

Потребну документацију и начин издавања одобрења из става 1. овог члана прописује министар.

Повраћај

Члан 111.

Централна установа заштите покретних културних добара, у зависности од врсте покретног добра покреће иницијативу за повраћај незаконито изнетих покретних културних добара из Републике Србије која су део нашег културног наслеђа а налазе се у иностранству, која су под разјашњеним или неразјашњеним околностима у прошлости изнета, а у вези са којима постоји интерес да буду враћена или откупљена од садашњих власника или држалаца, као и повраћаја тих добара отуђених од сопственика по разним основама, и у сарадњи са надлежним државним органима се старају о спровођењу мера повраћаја.

Евиденција отуђених и несталих предмета и елемената покретног културног наслеђа и материјалних добара који могу представљати културно наслеђе

Члан 112.

У циљу унапређења борбе против недозвољеног увоза, извоза, трговине и преноса својине културних добара, успоставља се Евиденција отуђених и несталих предмета и елемената покретног културног наслеђа и материјалних добара који могу представљати културно наслеђе (у даљем тексту: Евиденција). Евиденцију води Министарство као главни администратор.

Поред Министарства органи за управљање, коришћење и унос података су Министарство унутрашњих послова и Министарство финансија – Управа царине.

Подаци потребни за вођење Евиденције се прикупљају и обрађују у сврху унапређења борбе против недозвољеног увоза, извоза, трговине и преноса својине културних добара као добара која представљају културно наслеђе од општег интереса.

Подаци о личности које садржи Евиденција чувају се и обезбеђује се њихова доступност јавности у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, уз обавезу поштовања правила о сразмерности обраде у односу на циљеве и сврху обраде података.

Садржај Евиденције

Члан 113.

Евиденција се води као јединствена, централна, електронска база података у складу са законом.

У Евиденцију се уписују основне информације о предмету из члана 112. овог закона:

- 1) тип предмета;
- 2) материјали и технике;
- 3) димензије;
- 4) ознаке и записи на предмету;
- 5) препознатљиве карактеристике;
- 6) назив предмета;
- 7) датум / период настанка;
- 8) опис дела;
- 9) аутор / радионица / произвођач;
- 10) власник / законити држалац (за физичка лица име и презиме, адреса пребивалишта односно боравишта; а за правна лица назив и седиште);
- 11) место и време нестанка;
- 12) да ли предмет има статус културног добра;
- 13) да ли је уписан у централни регистар;
- 14) место /институција на коме се предмет појавио;
- 15) фотографија, видео запис;
- 16) статус предмета / да ли је предмет пронађен;
- 17) напомена.

Подаци садржани у Евиденцији чувају се трајно, у електронском облику.

Ближу садржину Евиденције, начин вођења, процедуре и управљање подацима, прописује министар.

XII. ПОВРАЋАЈ КУЛТУРНИХ ПРЕДМЕТА НЕЗАКОНИТО ИЗНЕСЕНИХ СА ТЕРИТОРИЈЕ ДРЖАВА ЧЛАНИЦА ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Члан 114.

Повраћај културног предмета незаконито изнесеног са територије Републике Србије, односно са територије друге државе, а која се налази на територији Републике Србије, врши се у складу са међународним уговорима, међународним конвенцијама и националним законодавством.

Члан 115.

Незаконито изнесен културни предмет са територије државе чланице Европске уније је културни предмет, односно културно добро:

- (1) који је изнесен са територије државе чланице Европске уније кршењем њених прописа о заштити националног блага или кршењем Уредбе (ЕЗ) бр. 116/2009 о извозу културних добара, или
- (2) који није враћен након истека законског рока за привремено изношење или било које кршење неког другог услова којим се уређује такво привремено изношење.

Културна добра као национално благо

Члан 116.

Културна добра и сва добра под претходном заштитом представљају национално благо у складу са овим законом.

Влада може утврдити и друга материјална и нематеријална добра за национално благо.

Културни предмет

Члан 117.

Културни предмет је покретно културно добро или добро под претходном заштитом које је пре или после незаконитог изношења са територије државе чланице Европске уније или друге државе, категоризован или дефинисан као „национално благо које има уметничку, културну, историјску или археолошку вредност”, на основу националног законодавства или административног поступка, у складу са чланом 36. Уговора о функционисању Европске Уније.

Члан 118.

Држава чланица Европске уније која је затражила повраћај културног предмета је држава чланица са чије је територије културни предмет незаконито изнесен.

Држава чланица Европске уније од које се тражи повраћај културног предмета је држава чланица на чијој се територији налази културни предмет незаконито изнесен са територије друге државе чланице Европске уније.

Повраћај културног предмета је физички повраћај културног предмета на територију државе чланице Европске уније која је затражила повраћај.

Самостални држалац културног предмета је лице које за свој рачун врши фактичну власт на културном предмету.

Несамостални држалац културног предмета је лице које за треће лице врши фактичку власт на културном предмету.

Јавне збирке су збирке које су у складу са законодавством државе чланице Европске уније дефинисане као јавне и које су у власништву те државе чланице, локалног или подручног тела у тој држави чланици или институције која се налази на територији те државе чланице, под условом да је таква институција у власништву државе чланице Европске уније или локалног или подручног тела или је у знатној мери од њих финансирана.

Централни орган

Члан 119.

Министарство је централни орган надлежан за координацију, организовање и праћење активности у вези са повраћајем незаконито изнесених културних предмета.

Министарство сарађује са централним органима држава чланица Европске уније, које су одговорне за координацију послова који се односе на повраћај незаконито изнесених културних предмета у тим државама чланицама Европске уније.

Министарство предузима потребне активности у вези са повраћајем културних предмета у сарадњи са другим органима и организацијама, јавним установама заштите и другим установама и институцијама у Републици Србији.

Повраћај културног предмета држави чланици Европске уније у поступку повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије држава чланица Европске уније

Члан 120.

Држава чланица Европске уније може, у поступку и под условима прописаним овим законом у поступку повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије држава чланица Европске уније, тражити повраћај културног предмета који је незаконито изнесен са њене територије после 1. јануара 1993. године, уколико се тај предмет налази на територији Републике Србије, ако:

1) је пре или након незаконитог изношења заштићен као национално благо које има уметничку, историјску или археолошку вредност према њеном националном законодавству или је таквим утврђен у њеном административном поступку, у складу са чланом 36. Уговора о функционисању Европске Уније;

2) припада групи предмета који су обухваћени пописом збирки предмета које се могу сматрати националним благом или чине саставни део јавне збирке која је уписана у инвентар збирки музеја, архива или библиотека, сакралне збирке или збирке која је имовина државе чланице, односно локалне или подручне јединице власти, јавне институције са седиштем у држави чланици или институције која се значајно финансира од стране државе чланице, односно њених локалних или подручних јединица власти.

Попис збирки предмета које се могу сматрати националним благом, у смислу става 1. тачка 2) овог члана утврђује Министарство.

Сматра се да је незаконито изнесен и културни предмет који није враћен у државу чланицу Европске уније након истека рока за привремено изношење.

Одредбом из става 1. овога члана не дира се у право држава које нису чланице Европске уније да остварују повраћај културних предмета према мултилатералним и билатералним међународним уговорима.

Одредбом става 1. овога члана не задире се у право држава које нису чланице Европске уније да остварују повраћај културних предмета у складу са мултилатералним и билатералним међународним уговорима.

Поступак за повраћај културног предмета који је незаконито изнесен са територије државе чланице Европске уније

Члан 121.

Поступак за повраћај културног предмета који је незаконито изнесен са територије државе чланице Европске уније покреће се тужбом државе чланице Европске уније са чије територије је незаконито изнесен културни предмет, против држаоца културног предмета пред надлежним судом у Републици Србији.

Уз тужбу из става 1. овог члана доставља се:

- 1) веродостојна исправа о статусу културног предмета, са његовим детаљним описом;
- 2) изјава надлежног органа државе чланице Европске уније да је потраживани културни предмет заштићен националним законодавством и да је незаконито изнесен после 1. јануара 1993. године;
- 3) документ издат од стране надлежног органа државе чланице Европске уније на основу кога се може утврдити да је културни предмет незаконито изнесен са њене територије;
- 4) доказ да је тужба поднета у року из ст. 3. и 4. овог члана.

Поступак из става 1. овог члана може се покренути у року од три године од дана када је држава чланица Европске уније која је затражила повраћај сазнала за место на којем се културни предмет налази и за идентитет лица које га поседује, а најкасније у року од 30 година од дана када је културни предмет незаконито изнесен са територије државе чланице Европске уније која је затражила повраћај.

Ако је потраживани културни предмет део јавне збирке из члана 120. став 1. овог закона или је део инвентара црквених или других верских институција под посебном заштитом националног законодавства државе чланице Европске уније, поступак за повраћај културног предмета може се покренути у року од 75 година од дана када је однесен са територије државе чланице, ако међународним уговором није одређен други рок.

Поступак повраћаја није допуштен ако у тренутку када би поступак требао бити покренут изношење културног предмета са територије државе чланице Европске уније која је затражила повраћај више није незаконито.

Надлежни централни орган државе чланице Европске уније која је затражила повраћај, у циљу осигуравања повраћаја културног предмета, одмах обавештава Министарство да је покренут поступак повраћаја.

Министарство о покренутом поступку повраћаја обавештава централне органе других држава чланица Европске уније.

Поступање суда у поступку повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије држава чланица Европске уније

Члан 122.

Културни предмет из члана 120. став 1. овог закона вратиће се држави чланици Европске уније у поступку повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије држава чланица Европске уније, ако суд утврди да је он незаконито изнесен са њене територије или да није враћен по истеку рока за привремени извоз, односно изношење, осим ако се ради о културном предмету који је незаконито изнесен са територије државе чланице Европске уније пре датума из члана 120. став 1. овога закона или по истеку рокова или наступу околности из члана 121. ст. 3, 4. и 5. овог закона.

У случају из става 1. овог члана суд ће, према околностима случаја, савесном држаоцу културног предмета одредити правичну накнаду на терет државе чланице Европске уније којој се културни предмет враћа.

Савесност држаоца културног предмета цени се по прописима Републике Србије у односу на његово поступање приликом стицања и држања културног предмета, при чему се у обзир узимају све околности стицања, а нарочито документација о пореклу предмета, дозволе за извоз односно изношење које су потребне према праву државе чланице Европске уније која је затражила повраћај, својства странака, плаћена цена, питање да ли је држалац извршио увид у било који доступан регистар украдених културних предмета и било које релевантне информације које је објективно могао прибавити или предузео било које друге радње у циљу сазнавања чињеница које се односе на порекло културног предмета.

У случају стицања културног предмета из члана 116. став 1. овог закона, по основу поклона или наслеђивања, нови држалац културног предмета не може бити у повољнијем положају од лица од којег је културни предмет стекао.

Држалац културног предмета остварује право на исплату правичне накнаде из става 2. овог члана након предаје потраживаног културног предмета држави чланици Европске уније.

Исплата правичне накнаде и трошкова поступка не утиче на право државе чланице Европске уније да од лица које је незаконито изнело културни предмет потражује накнаду штете.

Код утврђивања вредности културног предмета за који се тражи повраћај узима се у обзир његова вредност коју има у Републици Србији на дан подношења тужбе из члана 121. став 1. овог закона.

У погледу власништва над културним предметом који је враћен држави чланици Европске уније примењују се прописи те државе.

Сарадња са државама чланицама у поступку повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије држава чланица Европске уније

Члан 123.

Министарство је дужно да сарађује са надлежним органима држава чланица Европске уније у вези са враћањем незаконито изнесених културних предмета у поступку повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије држава чланица Европске уније, а нарочито да:

1) на захтев државе чланице Европске уније која је затражила повраћај, у сарадњи са другим државним органима и организацијама, јавним установама заштите и другим установама и институцијама, предузме радње и мере ради проналажења културног предмета и утврђивања идентитета његовог држаоца. Захтев државе чланице Европске уније мора да садржи све информације потребне за олакшавање проналажења, посебно информације о сазнањима о стварном или претпостављеном месту на којем се културни предмет налази;

2) обавести заинтересовану државу чланицу Европске уније да ли се и где на територији Републике Србије налази тражени културни предмет, ако постоје основане сумње да је он незаконито изнесен са територије државе чланице Европске уније;

3) омогући надлежном органу државе чланице Европске уније која је затражила повраћај да, у року од шест месеци од дана достављања обавештења из тачке 2. овог става, провери да ли се ради о траженом културном предмету. Уколико се провера не обави у прописаном року неће се примењивати тач. 4. и 5. овог става;

4) у сарадњи са надлежним органом државе чланице Европске уније, предузме потребне мере за физичко очување траженог културног предмета;

5) спречи одговарајућим мерама сваку радњу која се предузима ради избегавања или отежавања повраћаја културног предмета;

6) у складу са својим надлежностима, и у сарадњи са надлежним органима, спроведе активности ради спровођења арбитражног поступка у складу са прописима Републике Србије, односно потребне радње за постизање споразума између држаоца културног предмета и државе чланице Европске уније која захтева повраћај уз услов да држава чланица Европске уније и држалац културног предмета формално дају своје одобрење;

7) одмах након пријема захтева из тачке 1) овог става, односно обавештења да је покренут поступак за повраћај културног предмета, обавестити централне органе других држава чланица Европске уније да је у Републици Србији покренут поступак за повраћај културног предмета који је незаконито изнесен са територије одређене државе чланице Европске уније.

Ради остваривања сарадње са централним органима држава чланица Европске уније, Министарство се служи модулом Информацијског система унутрашњег тржишта (IMI) успостављеног Уредбом (ЕУ) бр. 1024/2012 посебно прилагођеним за културне предмете. Министарство се може такође служити IMI како би ширило релевантне информације о случају у вези с културним предметима који су украдени или незаконито изнесени са територије Републике Србије.

Министарство одлучује о коришћењу IMI-ја од стране других надлежних органа Републике Србије за потребе спровођења одредаба чл. 114–125. овог закона.

Размена информација путем IMI-ја спроводи се у складу с важећим законским одредбама о заштити података о личности, не доводећи у питање могућност да се Министарство уз IMI послужи и другим средствима комуникације с надлежним централним органима других држава чланица Европске уније.

Повраћај културних предмета незаконито изнесених са територије Републике Србије, а налазе се на територији друге државе чланице Европске уније

Члан 124.

Република Србија има право затражити повраћај културних предмета наведених у члану 120. став 1. овог закона који су незаконито изнесени с њене територије, а налазе се на територији друге државе чланице Европске уније. На захтев за повраћај културних предмета који се налазе на територији друге државе чланице Европске уније сходно се примењују одредбе чл. 120–123. овог закона.

Министарство је одговорно за спровођење и координацију свих активности везаних за повраћај културних предмета из става 1. овог члана.

О покренутом поступку за повраћај културног предмета који је незаконито изнесен са територије Републике Србије, Министарство одмах обавештава централни орган државе чланице Европске уније од које се тражи повраћај.

Министарство подноси извештај о примени одредби чл. 121–124. овог закона Европској комисији, у року утврђеном чланом 17. Директиве 2014/60/ЕУ Европског парламента и Савета од 15. маја 2014. године о повраћају културних предмета незаконито изнетих са подручја државе чланице.

Повраћај културног предмета незаконито изнесеног са територије државе која није чланица Европске уније

Члан 125.

Повраћај културног предмета незаконито изнесеног са територије државе која није чланица Европске уније врши се у складу са одредбама закона којим се уређују својинскоправни односи, ако међународним уговором није друкчије одређено.

Повраћај културног предмета незаконито изнесеног са територије Републике Србије

Члан 126.

Повраћај културног предмета незаконито изнесеног са територије Републике Србије врши се у складу са националним законодавством државе на чијој се територији тражени културни предмет налази, ако међународним уговором није друкчије одређено.

Активности на повраћају културних предмета

Члан 127.

Министарство је дужно да у сарадњи са другим државним органима и организацијама, јавним установама заштите и другим установама и институцијама у Републици Србији:

- 1) предузима мере и активности на прикупљању података и успостављању евиденција и документације о културним предметима незаконито изнесеним из Републике Србије који могу бити предмет повраћаја;
- 2) предузимају потребне мере и радње за омогућавање обезбеђивања повраћаја културних предмета незаконито изнесених са територије Републике Србије;
- 3) припрема и подноси захтев Државном правобраниоцу, за подношење тужбе за повраћај културног предмета надлежном органу/суду државе на чијој се територији налази културни предмет који је незаконито изнет из Републике Србије, у складу са прописима те државе и међународним уговорима;
- 4) подноси надлежном органу захтев за повраћај незаконито присвојеног културног предмета у државној својини.

Надлежни органи

Члан 128.

Процедуре за повраћај културних предмета на основу овог закона не дирају, односно не утичу на поступке откривања и процесуирања кривичних дела почињених у вези са незаконитим изношењем културних предмета.

Извештај о спровођењу закона

Члан 129.

Најмање једном у три године Министарство доставља Влади извештај о спровођењу одредаба овог закона којима се уређује повраћај културних предмета незаконито изнесених са територија држава чланица.

XIII. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 130.

Новчаном казном од 50.000,00 до 150.000,00 динара казниће се за прекршај физичко лице или одговорно лице у правном лицу / установи заштите које:

- 1) ако не обавести надлежну установу заштите (члан 30. став 1.);
- 2) ако најкасније у року од 24 часа, не обавести надлежну установу заштите или министарство надлежно за унутрашње послове (члан 31. став 1.);

3) уколико не извршава обавезе из члана 101. став 1;

4) у случају продаје културног добра, или у случају продаје добра за које се претпоставља да поседују својства из члана 26. овог закона, односно добра под претходном заштитом, о намери, месту, времену продаје и цени добра не обавести установу заштите културног наслеђа (члан 103. став 6.);

5) уколико се назив, име и лик културног добра користи у комерцијалне сврхе без прибављеног одобрења и сагласности (члан 105. став 1.).

XIV. НАДЗОР НАД ПРИМЕНОМ ЗАКОНА

Члан 131.

Надзор над спровођењем овог закона обавља Министарство.

Стручни надзор

Члан 132.

Стручни надзор над радом установа заштите врше централне и матичне установе заштите, у складу са законом.

Централним и матичним установама заштите, у складу са делокругом послова стручног надзора кога врше, поверава се обављање појединих стручних послова испитивања навода из представке, коју заинтересовано физичко и правно лице (подносилац представке) подноси у циљу иницирања покретања поступка инспекцијског надзора.

Централне и матичне установе заштите пружају установама заштите потребне информације, стручну помоћ и савете у вези са заштитом културних добара.

Инспекцијски надзор

Члан 133.

Инспекцијски надзор над применом овог закона врши се у складу са законом којим се уређује инспекцијски надзор.

XV. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 134.

Установе заштите основане до дана ступања на снагу овог закона дужне су да своју организацију и рад ускладе са одредбама овог закона у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 135.

Подзаконски прописи за спровођење овог закона донеће се у року од годину дана од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 136.

Одредбама чл. 114–129. овог закона којима се уређује повраћај културних предмета преноси се Директива 2014/60/ЕУ Европског парламента и Савета од 15. маја 2014. године о повраћају културних предмета незаконито изнесених с територије државе чланице и о измени Уредбе (ЕУ) бр. 1024/2012 (исправка), у примени су даном приступања Републике Србије Европској унији.

Даном приступања Републике Србије Европској унији директно се примењују следећи прописи Европске Уније:

1) Уредба Савета (ЕЗ) бр. 116/2009 од 18. децембра 2008. године о извозу културних добара (Кодификована верзија);

2) Спроведбена уредба Комисије (ЕУ) бр. 1081/2012 од 9. новембра 2012. године за потребе Уредбе Савета (ЕЗ) бр. 116/2009 о извозу културних добара (Кодификована верзија);

3) Уредба (ЕУ) 2019/880 Европског парламента и Савета од 17. априла 2019. године о уносу и увозу културних добара.

Члан 137.

Даном почетка примене овог закона престаје да важи Закон о културним добрима („Службени гласник РС”, бр. 71/94, 52/11 – др. закони, 99/11 – др. закон, 6/20 – др. закон и 35/21 – др. закон), осим одредаба чл. 66–75. у делу који се односи на рад завода за заштиту споменика културе и кинотеке, чл. 78, 80, 84. и

85. у делу који се односи на рад завода за заштиту споменика културе, чл. 86–95. у делу који се односи на кинотеке, чл. 99–110, члана 111. у делу који се односи на кинотеке, чл. 112–117, члана 120. у делу који се односи на кинотеке и чл. 127–128.

Члан 138.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“, а примењиваће се истеком годину дана од дана његовог ступања на снагу, осим одредаба чл. 114–129. које ће се примењивати даном приступања Републике Србије Европској унији.